HİŞÂM BİN URVE

Tabiînin büyüklerinden, hadîs âlimlerinden ve fakîh. İsmi; Hişâm bin Urve bin Zübeyr bin Avvâm el-Kureyşî, el-Esedî olup, Künyesi Ebü'l-Münzir'dir. Aşere-i mübeşşere ya'nî Cennetle müjdelenen on sahâbîden birisi olan Zübeyr bin Avvâm'ın (radıyallahü anh) torunudur. 61 (m. 680)'de Muharrem ayının Cum'a gününe rastlayan ve Hazreti Hüseyin'in şehîd edildiği zaman Medîne-i münevvere'de dünyâya geldi. Uzun müddet Medîne-i münevvere'de kaldıktan sonra Kûfe'ye geldi. Bir müddet Kûfe'de kaldı. Kûfeliler ondan hadîs-i şerîf öğrendiler. Nihâyet Bağdâd'a geldi ve Bağdâd'ta Abbasî halifesi Mansûr tarafından izzet ve ikram gördü. Bağdâd'ta 146 (m. 763)'de vefât etti. (145'de vefât ettiği de rivâyet edilmiştir.) Bağdâd'ın Harp kapısında hendeğin arkasındaki kabristanda medfûn olup, kabir taşının üzerinde "Bu Hişâm bin Urve'nin kabridir" yazılıdır. Bağdâd'ın batı tarafında, çarşının dışında olduğu da rivâyet edilmiştir. Cenâze namazını halife Mansûr kıldırdı.

Hişâm bin Urve, İbni Ömer'i (radıyallahü anh) gördü. İbn-i Ömer onun başını okşadı ve onun için duâ etti. Hişâm ayrıca Sehl bin Sa'd, Câbir bin Abdullah ve Enes bin Mâlik'i (r.anhüm) görmüştür. Hişâm bin Urve; Babası Urve bin Zübeyr bin Avvâm, amcası Abdullah bin Zübeyr bin Avvâm, iki kardeşi Abdullah ve Osman bin Urve, amcasının oğlu Abbâd bin Abdullah bin Zübeyr, onun oğlu Yahyâ bin Abbâd, Abbâd bin Hamza bin Abdullah bin Zübeyr, Fâtıma binti Münzir bin Zübeyr, Amr bin Hamza, Avf bin Haris bin Tufeyl, Ebî Seleme bin Abdurrahmân, İbni Münkedir Vehb bin Keysân, Sâlih bin Sâlih, Abdurrahmân bin Sa'd, Muhammed İbni Ali bin Abdullah bin Abbâs ve birçok zâttan rivâyette bulunmuştur.

Eyyûb-i Sahtiyânî, Ubeydullah bin Amr, Ma'mer, İbni Cüreyc, İbni İshâk, İbni Aclân, Hişâm bin Hassan, Yûnus bin Yezîd, Şu'be, Mâlik bin Enes, Süfyân-ı Sevrî, Süfyân bin Uyeyne Hammâdân (Hammâd bin Seleme, Hammâd bin Zeyd), Üsâme bin Hafs bin Gıyâs, Şüreyk İbni Abdullah, Abdullah bin Mübârek, Îsâ bin Yûnus, Vekî' bin Cerrah ve birçok âlim de Hişâm bin Urve'den rivâyette bulunmuşlardır.

İbni Sa'd, Iclî onun hadîs ilminde sika (sağlam, güvenilir) bir âlim olduğunu söylemişlerdir, İbni Sa'd buna onun çok hadîs rivâyet eden, hadîs ilminde huccet bir zât olduğunu da ilâve etmiştir. Ebû Hatim ise sika ve hadîste imâm olduğunu beyân etmiştir.

İbni Hibbân ise: “Hişâm bin Urve, mutkin (sağlam), vera’ sahibi (şüpheli şeyleri terk eden), fâdl, hafız bir zâttır” buyurdu. Hişâm bin Urve, hadîs-i şerîflerin yazılmasını uygun görürdü.

Abbasî halifesi Mansûr, bir gün Hişâm bin Urve’ye: “Ey Ebâ Münzir! Ben, kardeşlerim ve babam, kaşıkla çorba içerken senin yanına girmiştik. O günü hatırlıyor musun? Senin yanından çıktığımız zaman babamız “Bu ihtiyârı hakkıyla tanıyınız. O günümüzde bakî kalanlardan (en büyük âlimlerden) birisidir” dedi. Hişâm: “Bunu hatırlamıyorum yâ emîr-el-mü’minîn” dedi.

Hişâm bin Urve, Mansûr’un yanından çıkınca kendisine “Emîr-el-mü’minîn seni hatırlıyor. Sana iyilik yapmak için vesîle arıyor, sen de hatırlamıyorum diyorsun” dediler. Hişâm bin Urve: “Hakîkaten Allahü teâlâ hayırdan başka bir şey hatırlatmıyor” cevâbını verdi. Dünyâya rağbet etmezdi. Her yaptığını Allah için yapardı. Tabiînden olan Hişâm bin Urve, insanlardan uzlet etmeyi (uzaklaşmayı) değil, onların arasına karışmağı, arkadaş ve dostları çoğaltmayı, müslümanla anlaşıp sevişmeyi ve dînî mes’elelerde onlara yardımcı olmayı, iyilik ve takvâ ile yardımda bulunmayı tercih ederdi.

Hişâm bin Urve babasından rivâyetle şöyle haber verdi:

Hazreti Ebû Bekir halife seçilip kendisine bîat edildiği zaman, Üsâme’nin (radıyallahü anh) ordusunu göndermek husûsundaki ihtilâfı gidermek için Ensârı topladı ve: “Üsâme (radıyallahü anh) mutlaka savaşa gidecek” buyurdu. Bu sırada bütün Arab kabilelerinde ya tamamen veya ba’zıları küçük topluluklar halinde dinden dönmüşlerdi. Büyük bir fitne çıkmıştı. İslâm düşmanlarının çokluğu müslümanların azlığı ve Eshâb-ı kiramın Peygamberimizin (aleyhisselâm) firak ateşiyle, şaşkın bir halde olmasından, Hıristiyanlar, yahûdiler ve yalancı peygamberler, müslümanları yok etmek için fırsat kolluyorlardı. Eshâb-ı kiram, Hazreti Ebû Bekir’in bu sözünü işitince Hazreti Ebû Bekir’e; “Bütün Eshâb bu fikrinizden dolayı seni tenkîd ediyorlar, onları kendinden uzaklaştırma” dediler. Hazreti Ebû Bekir “Kudret, kuvvet ve irâdesiyle Ebû Bekir’i yaşatan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, arslanların beni parçalayacaklarını dahi bilsem, Resûlullahın (aleyhisselâm) emrettiği üzere Üsame’yi mutlaka savaşa göndereceğim. Medine’de benden başka hiç kimsenin kalmayacağını bilsem dahi onu yine göndereceğim” buyurdu. Bilâhare Üsâme ordusu savaşa gitti. Yalancı peygamber Müseyleme ve taraftarları ise; Müslümanlar böyle büyük bir orduyu savaşa gönderdiklerine göre, bundan daha fazlası Medîne-i

münevvere’de vardır düşüncesine kapılarak, hücum etmeye korkmuşlardır. Böylece Hazreti Ebû Bekir’in Resûlullaha (aleyhisselâm) bağlılığının bereketlerini bütün Eshâb-ı kiram açıkça gördüler.

Ebû Tâlib vefât etmeden önce, müşriklere karşı Peygamberimizi (aleyhisselâm) himâye ederdi. O’nun vefâtından sonra, yapamadıkları her türlü hainliği yapıyorlardı. Hattâ müşriklerin sefihlerinden birisi Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek başına toprak attı. Hişâm bin Urve, babası Urve bin Zübeyr’den rivâyet etti ki; “O sefîh” Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek başına toprağı saçtığı zaman, Resûlullah (aleyhisselâm) toprak başının üzerinde olduğu halde evine geldi. Onu mübârek kızlarından birisi karşıladı. Resûlullahı (aleyhisselâm) bu halde görünce ağlayarak üzerindeki toz toprağı temizlemeğe başladı. Bu sırada Resûlullah (aleyhisselâm) kızına “Ey kızcağızım ağlama. Çünkü, Allahü teâlâ babanı koruyacaktır” dedi. Bu arada “Ebû Tâlib vefât edinceye kadar, Kureyş’ten bu derece hoşuna gitmeyen birşey başına gelmedi” buyuruyordu.”

Hişâm bin Urve, Hazreti Âişe’den rivâyetle; Hazreti Âişe buyurdu: Resûlullah (aleyhisselâm) bir biri arkasından öyle oruç tutardı ki, biz Resûlullah (aleyhisselâm) bir daha hiçbir şey yemeyecek zannederdik. Ba’zen birbiri ardınca günlerce oruç tutmaz, biz de bir daha oruç tutmayacak zannederdik. Peygamberimize en sevgili nafile oruç, Şa’bân orucu idi. Ben “Yâ Resûlallah seni Şa’bân ayında devamlı oruçlu görüyorum, hikmeti nedir?” diye sorunca: “Ey Âişe, Şa’bân Öyle bir aydır ki, o senenin içinde ölecek kimselerin isimleri deftere yazılıp Melek-ül-Mevt’e (Azrail) teslim olunur. Ben oruçlu olduğum halde ismimin deftere geçirilmesini isterim” buyurdu.

Hişâm bin Urve, Hazreti Âişe’den rivâyetle; Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Allahü teâlâ iyiliği dört gecede yağdırır. Bu geceler: Kurban bayramı, Ramazan bayramı ve Şa’bânın onbeşinci geceleridir. Şa’bânın onbeşinci gecesinde ecel ve rızıkları ve o yıl hacca gidecekleri yazar. Dört geceden biri de sabah ezanına kadar Ârife gecesidir” buyurdu.

Hazreti Hişâm, babası Urve’den ve Saîd bin Zeyd’den rivâyet ederek dedi ki; Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdular: “Bir arazinin haksız olarak

bir karışını alan kimseyi, Allahü teâlâ o arazi boynuna takılmış olarak yedi kat yerin dibine batırır.”

Hazreti Âişe’den rivâyetle Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdular ki: “Kim ölü bir toprağı (boş sahipsiz araziyi) imâr ederse, o imâr edenindir. Bundan sonra haksız bir ekici veya dikicinin o toprakta hakkı yoktur.”

Hişâm bin Urve, babasından naklederek şöyle dedi: “Resûlullah (aleyhisselâm) zamanında bir kalkan kıymetinde malı çalan hırsızın eli kesilirdi. Kalkanın o gün için (iyi) bir fiâtı vardı. Değersiz şeyler için el kesilmezdi.” İslâmiyette hırsızlık yapanın elinin kesilebilmesi için, çaldığı malın bir altın kıymetinde olması, gizli, kapalı bir yerden çalınması, çalan kimsenin aç ve kıtlık zamanı olmaması gibi birçok şartlar aranır.

Hişâm bin Urve, Peygamberimizin (aleyhisselâm) torunu Hazreti Hasan’ın şöyle buyurduğunu rivâyet etti: “Selâm vermek bir sünnettir. Onu almak ise farzdır.”

---

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-6, sh. 80
2) Târîh-i Bağdâd cild-14, sh. 47
3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-11, sh. 48
4) Mîzân-ül-i’tidâl cild-4, sh. 301
5) El-A’lâm cild-8, sh. 87
6) Tehzîb-ül-esmâ ve’l-luga cild-2, sh. 138
7) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 144